IX.

Un ecou al vechii mode franceze la noi: Pulpană.

Întrebuinţat astăzi numai în expresia: *a se ţinea de pulpana cuiva* (v. Zanne, *Proverbele Românilor*, III, 324), sinonimă cu *a se ţinea de poalele cuiva (ibid.,* p. 313), cuvântul acesta demodat însemna, precum se ştie: „panîde vêtement, basque" Înregistrându-l, supt forma *plopană*, în Dicţionarul său manuscript (f. 215, după excerptele d-lui G. T.-Kirileanu), lord. Golescu îl glosează: „îndoitura hainelor celor largi ce se pune, se învăleşte, se aduce una peste alta. Cum: plopana anteriilor, jubelei, binişului ş. c. l.; haine lungi ce sânt dăspicate, dăschise pă denainte". — „Părţile de jos şi dinainte ale hainei", glosează şi Păsculescu *(Literatură pop. rom.*, 373) versul: „Şi-l luară [pe pârcălab] de *pulpană*" (p. 208). — Dintre scriitorii mai noi, îl găsim la N. Iorga, în *Amintiri din Italia:* „De odată, pe neaşteptate, la o răspântie, dai cu ochii de un domn corect, de marmoră ori de bronz, îmbrăcat în surtuc cu *pulpană*, cu perucă şi haină din al XVIII-lea veac. . ." (cf. *Revista Nouă*, III, p. 139).

Etimologic, cu excepţia lui Cihac, care-l socotia ca de aceeaşi origină (slavă) cu *poală*, cuvântul a fost explicat din rom. *pulpă:* „partea hainei care atinge pulpele" (cf. vgr. ποδήρης, „hitonul ionic, lung până la glezne", lat. *talaris*, sc. *tunica*, şi rom.-dial. *pulpar* din „Noua Rev. Română" pe 1914, p 37). Cel dintâiu care a derogat de la această părere generală, bănuind „originea străină" a lui *pulpana*, e d. S. Puşcariu *(Contribuţii la gramatica istorică*, p. 16[1]).

Cred că putem face un pas mai departe, precisând că rom. *pulpană* e fr. *pourpoint*.

Formal, variante ca: *polpană* (Polizu), *pulpoană* (Cihac) ar representa însesi fasele intermediare între un **purpoan(a)*, reflexul imediat al neologismului, şi *pulpana;* iar rom. *şarabana*, „haraba", din fr. *char-à-banc*, prin ruseşte, are îndoitul avantagiu de a oferi o analogie pentru schimbarea de gen şi de a

1) Ca dubletul *rotan* — *rodan* (cf mr. *aruideaûă*, bulg *rodan*, ngr ῥοδάνι, etc) ar putea fi, totuşi, etimologic, — dovedeşte însuşi echivalentul francez: *rouet*, din *roue*, „roată".

BDD-A14618 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:37 UTC)

indica filiera prin care va fi pătruns la noi cuvântul francez: rusească sau polonă. E drumul pe care ni-au sosit un *mundir* (fr. *monture*), *surtuc* (fr. *surtout*), *jiletcă* (fr. *gilet*), *botfor(ţ)i* (fr. *bottes fortes*: de aici şi obscurul *fărtebote*, într'un inventariu din sec. al XVII-lea, publicat în „Arhiva istorică", I', 63? Cf pop. *bofturi*: Pamfile, *Industria casnică*, p. 342), *brunel* (originar: *priunel* = fr. *prunelle*; cf. însemnarea pe o „Henriade", aparţinând lui V. Vârnav, în „Neamul românesc" din 8 Oct. 1915, intermediarul ar putea fi, totuşi, în acest caz, grecesc: ngr. μπρουνέλα, „prune sauvage" = it. *prunella*), *baidir* (tr. *bayadère*, după Philippide, „Arhiva" din Iaşi, XX, 480), apoi: *patret* (fr. *portrait*), vr. *härjeate* (după Tiktin, „Archiv f. d. Stud. der neueren Spr. u. Lit", vol. 129, p. 171 şi urm., fr. *hasard*), etc, etc. (*Fildicòs*, „flanelă supţire", e turc. *fildeqoz* „fil d' Écosse": Barbier, II, 436).

Cât priveşte sensul, el nu opune nicio piedecă serioasă: un *pourpoint* avea, adesea, „des basques" (v. Piton, *Le costume civil en France du XIII-e au XIX-e siècle*, p. 149), putând fi şi „une veste à manches et à girel" (cf. Quicherat, *Histoire du costume cu France*, ad loc). Dar, şi făr' de asta, o schimbare de înţeles în această materie nu are nimic supărător. dacă un turc. *mahramà*, „ma(h)ramă, năframă", a putut deveni în greceşte μαχλάμην, „sorte de vêtement, tunique" (Sathas-Legrand, *Les exploits de Digénis Akritas*, pp 211, 293), supt influenţa etimologiei populare cu χλαμύδα „mantà", de ce ar fi imposibil, ca, printr'un fenomen analog de etimologie populară (cu *pulpă*), *polpoană* al nostru să fi ajuns a însemnà ce înseamnă?

Observăm în fine, în legătură cu varianta *plopană* din Golescu, că cuvântul nostru nu are a face cu *poplean* d'n cutare cântec popular: „fuştiuliţe de *poplean*" (N. I. Dumitraşcu, *Flori de câmp*, p 27), care se identifică, credem, cu ung. *paplan*, *paplon*, „Bettdecke", „macat" (Szamota-Zolnai, 746) = gr. πάπλωμα, plapomă?

V. Bogrea

X.

Span. NINGUNO, „niciunul".

Proveninţa celui de-al doilea *-n-* neetimologic, din acest cuvânt, e încă o problemă a filologiei romanice (cf Meyer-Lübke, *s. v.*).

BDD-A14618 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:37 UTC)